

Kuntoutujaan

OIKEUS VALITA

terapeutinsa

SISÄLLYSLUETTELO

Hoitopaikan valinta	3
Terveydenhuollossa noudatettavat periaatteet	3
Julkinen terveydenhuolto	4
Esimerkki: Fysioterapialähetteet	4
Yksityinen terveydenhuolto	5
Työterveyshuolto	5
Kelan vaativa lääkinnällinen kuntoutus	6
Kelan kuntoutuspsykoterapia ja terapeutin valinta	6
Vakuutusyhtiöiden vastuulle kuuluva kuntoutus	7
Vapaaehtoiset sairauskuluvakuutukset	7
Tärkeää on kysyä valinnanvapauden laajuudesta	7

KUNTOUTUJAN OIKEUS HOITOPAIKAN VALINTAAN ERI TILANTEISSA

Tämän oppaan tarkoituksena on jakaa suomalaisille tietoa kuntoutujan oikeudesta valita hoitopaikansa erilaisissa terapiaan liittyvissä tilanteissa. Opas on myös tarkoitettu jaettavaksi asiakkaille. Opasta voi käyttää myös muussa terveydenhuollossa, sekä tiedon jakamiseksi

kaikissa terveydenhuoltoon liittyvissä valinnanvapautilanteissa. Opas keskittyy terapiapalveluiden yhteydessä yleisesti esille nouseviin valinnanvapauskysymyksiin. Asiakkaan oikeus valita hoitopaikansa nousee usein esille vasta jos kuntoutuja osaa itse kysyä asiasta.

Kuntoutuja, sinulla on oikeus saada:

1. Sinua hoitavalta terveydenhuollon ammattihenkilöltä tietoa eri hoito- ja hoitopaikkavaihtoehdoista.
2. Sairaanhoidopiiriltä ja kunnalta tieto palvelusetelin olemassaolosta tai siitä, ettei kuntasi ole ottanut palveluseteliä käyttöön.
3. Kopio sinulle myönnetystä lähetteestä mukaasi esimerkiksi jatkohoitoa varten.
4. Valita sinua hoitava terapeutti, kun maksat itse hoidosta.
5. Tietoa työterveydenhuollostasi tai liikenne- ja tapaturmavakuutuksestasi, kuinka laajasti saat valita kuntouttajasi näiden kautta toteutuviissa palveluissa.

KAIKESSA TERVEYDENHUOLLOSSA NOUDATETTAVAT YHTEISET PERIAATTEET

Kuntoutujan valinnanvapauteen kuuluu olennaisena osana oikeus saada tietoa eri hoitovaihtoehdoista. Vasta sen jälkeen, kun kuntoutuja on saanut riittävät tiedot, voi hän tehdä päätöksen jatkohoidosta täysin omista lähtökohdistaan. Tämä pätee kaikkeen terveydenhuoltoon, ja perustuu lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (potilaslain pykälät 5 § ja 6 §). Potilaan tiedonsaantioikeuteen kuuluu myös oikeus saada tietoa siitä, missä hoitoa voidaan jatkaa. Julkisessa terveydenhuollossa tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaalle on aina annettava tieto siitä, miten potilaalle sopivat lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut on kunnassa

tai kuntayhtymässä järjestetty. Jos kunnassa on käytössä palveluseteli tai ostopalvelu yksityiseltä sektorilta, tulee näistä aina antaa kuntoutujalle tieto. Palvelusetelin tai ostopalveluiden olemassaolosta on siis aina kerrottava, vaikka palveluseteliä tai ostopalvelua ei kyseiselle kuntoutujalle tässä tapauksessa tarjottaisikaan. Potilaan tiedonsaantioikeus perustuu potilaslain 5 §.

Hoito yhteisymmärryksessä potilaan kanssa

Potilaslain 6 § määrää puolestaan, että potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietyistä hoidosta

tai hoitotoimenpiteestä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Potilaan tahdosta poikkeavalle hoidolle on siten löydettävä laissa säädetyt perusteet.

Käytännössä monesti terveydenhuollossa on käytössä ”maksaja päättää” -periaate. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vaikkei kuntoutujan tarvitse hyväksyä tälle esitettyä jatkohoitoa, voi jatkohoidon joutua kustantamaan omista varoistaan. Tästä jäljempänä lisää.

”PALVELUSETELIN TAI OSTOPALVELUIDEN OLEMASSAOLOSTA ON SIIS AINA KERROTTAVA”

KUNTA PÄÄTTÄÄ, KUINKA LAAJA VALINNANVAPAAUS SEN ALUEELLA ON

Julkisessa terveydenhuollossa korostuu kansalaisten hallintolain mukainen yhdenvertainen kohtelu. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikille asiakkaille on annettava yhdenvertaisesti tieto käytössä olevista hoitovaihtoehdoista. Lähtökohtaisesti terveydenhuolto ja lääkinällinen kuntoutus on kunnan tai kuntayhtymän päätettävissä.

Kuntalaisella on oikeus perustuslain ja potilaslain takaamaan hyvään hoitoon, mutta kunnan päätettäväksi jää miten se toteutetaan. Kuntoutujan valinnanvapaus on laajimmillaan itse maksettavissa palveluissa. Hoitohenkilökunnan tehtäväksi jää tällöin esittää kuntoutujalle potilaslain 5 §:n mukaisesti hoitovaihtoehdot, mutta asiakas

päätää itse missä jatkohoito toteutetaan, paljonko se mahdollisesti maksaa ja kenen kanssa hoidossa halutaan edetä. Kunnallisissa palveluissa kuntoutujaa tulee informoida myös, mutta lopullinen päätösvalta kunnallisen hoidon toteutustavasta jää kunnalle itselleen.

ESIMERKKI: FYSIOTERAPIALÄHETTEET

Sairausvakuutuslaki sallii nimenomaisesti erikseen myös julkisessa terveydenhuollossa kirjoitetun lääkärin määräyksen fysioterapeuttiseen tutkimukseen ja hoitoon (sairausvakuutuslaki 3:3 § 3. mom). Fysioterapialähetteen osalta kunnan päätösvalta voi tarkoittaa sitä, ettei kuntalaiselle välttämättä kirjoiteta

lähetettä yksityiseen fysioterapiaan. Julkisen terveyskeskuksen lääkäri voi siten laillisesti kieltäytyä kirjoittamasta Kela-korvattavaa lähetettä. Mitään velvollisuutta kieltäytymiseen ei kuitenkaan lain nojalla ole. Lääkärin on täysin sallittua kirjoittaa lähete yksityiselle sektorille.

Vinkki: Asiakas voi itse kysyä, onko kunnassa käytössä tämän tarvitsemassa lääkinällisen kuntoutuksessa palveluseteliä tai kunnan kilpailuttamia palveluntuottajia, joista voisi valita. Jos palveluseteliä tarjotaan muille vastaavaa palvelua tarvitseville, tulee sitä tarjota samoin perustein myös kaikille muille. Kaikkia kuntalaisia tulee kohdella sosiaali- ja terveydenhuollossa yhtäläisesti.

KUN MAKSAJANA ON KUNTOUTUJA ITSE

Hoidostaan itse maksavien asiakkaiden valinnanvapautta on joissain tapauksissa saatettu pyrkiä supistamaan myös yksityisessä terveydenhuollossa. Tämä saattaa ilmetä yksinkertaisimmillaan esimerkiksi siten, ettei asiakkaalle luovuteta lainkaan tulostettua lähetettä, jonka tämä voisi ottaa mukaansa ja viedä uuteen

hoitopaikkaan. Asiakkaalla on kuitenkin aina oikeus vaatia paperista lähetettä itselleen. Tulevaisuudessa myös sähköinen lähete voi seurata asiakasta kaikkialle Kanta-arkiston kautta, mutta toistaiseksi sähköiset lähetteet ovat olleet vain yrityksen, konsernin tai ketjun sisäisiä.

TYÖTERVEYSHUOLLOSSA

Työterveyshuollossa hoitopaikka riippuu lähtökohtaisesti siitä, kenen kanssa työnantajalla on työterveyshuoltosopimus. Kela edellyttää, että kaiken sairausvakuutuslain perusteella korvattavan hoidon on tapahduttava lähtökohtaisesti yhden ja saman sopimuskumppanin kautta. Näin ollen mahdolliset työterveyshuollosta korvattavat jatkohoidot

on hoidettava työnantajan työterveyshuollon sopimuskumppanin ehdoilla.

Toisinaan työterveyshuollossa annetaan myös lähetteitä itse maksettavaan hoitoon. Tällöin hoitopaikan valinnan suhteen asiakkaalla on samat oikeudet kuin muutenkin itse maksettaessa.

Vinkki: Työnantaja voi kysyä työntekijöiden valinnanvapaudesta ja työterveyshuollon yhteistyöverkostoista jo kilpailuttaessaan työterveyshuollon palveluita. Asiakkaan laaja valinnanvapaus voi olla kilpailuetu työterveyshuoltopalvelujen tarjoajalle.

KELAN VAATIVASSA LÄÄKINNÄLLISESSÄ KUNTOUTUKSESSA

Kansaneläkelaitos toteaa vaativan lääkinällisen kuntoutuksen sopimuksissa, että asiakas valitsee hoitopaikan Kelan kilpailuttamista palveluntuottajista.

Käytännössä Kelan vaativassa lääkinällisessä kuntoutuksessa valinnanvapaus ei ole täysin rajoittamaton. Joissakin hankinnoissa Kela on ilmoittanut edellyttävänsä asiakasta valitsemaan hoitopaikansa oman kotikuntansa alueelta. Vasta jos hoitoa ei voida asiakkaan tarpeita vastaavalla tavalla järjestää asiakkaan oman kotikunnan alueella, voi asiakas siirtyä kunnan ulkopuolelle hoitoon.

Edellä mainittu rajoite koskee kuitenkin vain tilanteita, joissa kuntoutuja siirtyy itse kotikuntansa ulkopuolelle. Kotikäynnit (tai muut

asiakkaan arkiympäristössä tehtävät kuntoutuskäynnit) asiakas voi valita rajoittamattomasti kaikista niistä palveluntuottajista, joilla on Kelan sopimuksen perusteella oikeus tuottaa kotikäyntipalveluita. Kelan kotisivuilta löytyvästä palveluntuottajahausta tulisi ilmetä se, kenellä on oikeus tuottaa palveluita asiakkaan kotikunnan alueella. Varmin tieto Kelan palveluntuottajahaun ohella saadaan paikkakunnalta toimivalta palveluntuottajalta itseltään.

Kelan palvelut ovat käytännössä olleet kuitenkin monesti kirjallisten ohjeiden tiukkaa sanamuotoa joustavampia. Asiakkaan valinnanvapauden toteutuminen vaativassa lääkinällisessä kuntoutuksessa saattaakin käytännössä riippua asiakkaan omasta aktiivisuudesta. Kelan keväällä 2019 Kuntoutusyrity-

täjille antaman vastauksen perusteella myös matkakustannusten korvaus voi olla yksi peruste, joka rajaa asiakkaan valinnanvapautta. Kelan vastauksen mukaan:

”Asiakkaiden ohjaus palveluntuottajan valintaa koskien noudattaa nykyistä sairausvakuutuslain mukaista matkakorvauskäytäntöä, jonka mukaan asiakkaan terapia-matka on korvattu asiakkaan oman asuinkunnan alueelle tai yhdistettynä esimerkiksi työmatkan yhteyteen.”

KELAN KUNTOUTUSPSYKOTERAPIA JA TERAPEUTIN VALINTA

Kelan kustantamaa psykoterapiaa järjestetään myös kuntoutuspsykoterapiana vaativan lääkinällisen kuntoutuksen ohella. Kuntoutuspsykoterapiassa asiakas maksaa omavastuusuuden itse. Kelan osuuden maksamisen edellytyksenä on ainoastaan se, että valittu terapeutti on Kelan listalleen hyväksymä kuntoutuspsykoterapiaa antava terapeutti. Hoitoa antava terapeutti myös nimetään Kelan antamassa päätöksessä. Kuntoutuspsykoterapiassa asiakkaalla on siis hyvinkin laaja valinnanvapaus, koska Kelan hyväksymiä terapeutteja on useita.

Samanlaista yksittäiseen terapeuttiin asti ulottuvaa lakiin pohjautuvaa valinnanmahdollisuutta ei ole välttämättä muussa kuntoutuksessa. Toki kaikessa kuntoutuksessa asiakas pyritään saattamaan tämän toivoman terapeutin vastaanotolle, mutta kaikkia asiakkaan yksittäistä terapeuttia koskevia toiveita ei välttämättä pystytä sellaisenaan aina takaamaan. Pääsääntöisesti tuttua terapeuttia erikseen kysyvä asiakas on kuitenkin tässäkin vahvoilla.

VAKUUTUSYHTIÖIDEN VASTUULLE KUULUVASSA KUNTOUTUKSESSA (LIIKENNE- JA TAPATURMAVAKUUTUKSET)

Vakuutusyhtiöillä on liikenne- ja tapaturmavakuutuslakien mukaisesti oikeus ohjata vakuutettu vakuutusyhtiön valitsemaan hoitopaikkaan. Hoitopaikan on oltava kuitenkin sellainen, jossa vahingoittunut saa korvattavan vahingon edellyttämän hoidon.

Vaikka vakuutusyhtiöllä onkin lain nojalla täysi oikeus ohjata asiakas

tiettyyn hoitopaikkaan, on asiasa vakuutusyhtiöiden välillä ollut kirjavaakin käytäntöä. Osa vakuutusyhtiöistä on sallinut asiakkaan valita hoitopaikkansa, mikäli tämä on ilmaissut vakuutusyhtiölle haluavansa hoitoon johonkin tiettyyn paikkaan. Tällöin vakuutusyhtiö tekee joko sopimuksen hoidosta hoitopaikan kanssa suoraan, tai vaihtoehtoisesti edellyttää asiakasta tekemään so-

pimuksen hoidosta ja myös maksamaan hoidon alkuun itse. Tällöin vakuutusyhtiö on korvannut asiakkaan maksaman hoidon asiakkaalle jälkikäteen. Tämä malli edellyttää käytännössä asiakkaalta kykyä maksaa hoito ainakin osittain, eikä se siten aina sovi kaikille.

Vinkki: Asiakkaan valinnanvapaudesta voidaan kysyä jo ennen vakuutuksen ottamista, eli jo vakuutusyhtiöiden palveluita kilpailutettaessa. Laajempi valinnanvapaus voi olla yksi peruste yhtiön valitsemiselle.

VAPAAEHTOISET SAIRAUSKULUVAKUUTUKSET

Vapaaehtoisissa vakuutuksissa asiakkaan valinnanvapaus ja maksettava korvaus määräytyy vakuutusehtojen mukaisesti. Mahdollisesta hoitopaikan valintaan liittyvästä

valinnanvapaudesta kannattaa siis kysyä jo vakuutuksia vertailtaessa. Sopimusehtojen muutos ei käytännössä onnistu kuluttaja-asiakkaan puolelta.

TÄRKEÄÄ ON KYSYÄ VALINNANVAPAUDEN LAAJUUDESTA

Valinnanvapauskysymykset voivat olla hyvin moninaisia, eikä yleistä valinnanvapautta ohjaavaa lainsäädäntöä ole. Terveystieteiden tutkimusta koskeva lainsäädäntö on potilaan informointia ohjaava potilaslain 5 §, jonka mukaan asiakkaalle on annettava riittävä selvitys eri hoitovaihtoehtoista.

Käytännössä oman hoitopaikan valintaan voi asiakas vaikuttaa parhai-

ten kysymällä hoitopaikan valintamahdollisuuksistaan itse. Jos asiakas maksaa palvelun itse, on valinnanvapauden varmistaminen täysin selvää. Jos maksaja on esimerkiksi Kela tai vakuutusyhtiö, saattaa oman hoitopaikan valitseminen edellyttää asiakkaalta jonkin verran omaa aktiivisuutta.

Kuntoutusyrittäjät

Kuntoutusyrittäjät

Kuntoutusyrittäjät

Kuntoutusyrittäjät

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry
Nuijamiestentie 5 B
00400 Helsinki

puh. 050 550 3488
info@kuntoutusyrittajat.fi

www.kuntoutusyrittajat.fi

Terapeutit ovat terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Näitä ovat mm.:

- Fysioterapeutti
- Psykoterapeutti
- Puheterapeutti
- Toimintaterapeutti
- Ravitsemusterapeutti
- Musiikkiterapeutti, jolla on terveydenhuollon taustakoulutus